

18.03.2022

Всім, кого це стосується

**Заява Наукового комітету Національної ради України
з питань розвитку науки і технологій**

1. Про агресію Російської Федерації проти України

Розпочавши віроломну війну проти України під фальшивими приводами, Росія свідомо використовує жорстокі ракетно-бомбові удари, спрямовані на цивільні об'єкти, які призводять до масових втрат і страждань серед цивільного населення та створюють загрози ядерній та екологічній безпеці. Цим безпрецедентним актом державного тероризму Росія прагне зруйнувати Україну як незалежну державу та знищити українців як націю. Російські лідери відкрито і неодноразово висловлювали своє заперечення не лише суверенітету України, а й самого існування української мови та культури. Отже, сучасна російська влада продовжує курс на знищення всього українського, започаткований Російською імперією понад три століття тому.

Скільки би болю ця війна не завдавала Україні, цивілізованій спільноті важливо усвідомлювати, що вона стосується не лише України. Це переломний момент для світу, який визначає його долю на наступні десятиліття. Це не перебільшення, не риторичний вислів, адже сучасна агресія РФ проти України – це прямий наслідок, що випливає з недавніх подій та уроків історії.

Настав час усвідомити, що військова агресія Росії проти України – це лише наступний логічний крок становлення російського фашизму. Протягом останніх 20 років його значною мірою не помічали як феномен, його небезпеку недооцінювали або свідомо принижували світові політичні та бізнесові еліти, які вважали за краще відвернути погляд і продовжувати вигідні економічні

стосунки з цим злом, що зароджувалося у всіх на очах. Цю комфортну позицію не змогли похитнути ані російське вторгнення в Грузію у 2008-му, ані анексія Росією Криму в 2014-му. Але зараз настав час поглянути правді в очі і назвати речі своїми справжніми іменами. Коли пропагандист, який служить російському режиму, говорить про «остаточне вирішення українського питання», не соромлячись використовувати горезвісні нацистські формулювання, це не обмовка, а логічний наслідок прийняття фашистської ідеології. Коли нація змінює своє ставлення до Другої світової війни з «Ніколи знову» на «Ми можемо повторити», це ще один крок у тому ж напрямку.

Російський фашизм, зосереджений навколо ідеї великої імперії та «особливої історичної і моральної ролі» російської нації, не може зупинитися і не зупиниться сам по собі, його можна зупинити лише силою. І це треба зробити саме зараз. Будь-які спроби виграти час, відкладаючи необхідні дії, лише підвищать ціну перемоги над цим монстром пізніше. Доля цивілізованого світу вирішується зараз на полях битв в Україні, тому країнам і народам, які вважають себе частиною цього світу, треба це усвідомити та взяти максимально рішучих заходів.

2. Про заходи щодо ізоляції Росії у сфері науки і технологій

Ми сумніваємося, що фашистський режим Росії, зациклений на застосуванні військової сили, можна зупинити лише санкціями. Але в будь-якому разі, щоб санкції були ефективними, вони мають бути достатньо жорсткими аби зруйнувати військовий потенціал Росії. У сучасному світі, де найціннішим товаром є інформація та технологічні ноу-хау, військова міць великою мірою ґрунтується на досягненнях науки і техніки. Отже, важливо ізолювати Росію від будь-якої інформації про такі досягнення.

Наголошуємо, що два десятиліття агресивного промивання мізків згубно вплинули на все російське суспільство. Це яскраво відображають опитування, які свідчать про високу підтримку війни серед росіян, та численні ганебні заяви багатьох російських вчених та інтелектуалів про підтримку дій Путіна .

З початком війни багато країн зробили кроки до того, щоб російські наукові організації та пов'язані з ними особи не мали доступу до наукової співпраці, спільних дослідницьких проєктів, іноземного фінансування досліджень. Ми підтримуємо ці зусилля, але вважаємо, що вони мають бути значно більшими. Необхідно не лише скасувати можливості фінансування

наукових досліджень, а й припинити доступ російських організацій до будь-яких закордонних наукових публікацій, до будь-якої закордонної наукової інформації.

Ми здивовані, що деякі відомі наукові видавництва, у тому числі Nature group та Elsevier, виступають проти ідеї скорочення такого доступу, посилаючись на гуманітарні причини та апелюючи до академічних свобод. Хотілося б вірити, що такі погляди викликані простою недалекоглядністю, а не суто прагматичними мотивами, як-от бажання утримати прибутковий ринок і продовжувати заробляти гроші.

Соромно, коли деякі видатні західні вчені намагаються прощтовхувати думку, що «це не війна Росії проти України, а війна Путіна проти України», і тому не можна «карати російський народ» санкціями. За такою логікою, Друга світова війна була просто «війною Гітлера», тож, можливо, вчені з Німеччини, США та Радянського Союзу повинні були разом працювати над захоплюючими проблемами ядерної фізики в ім'я науки та академічної свободи?

Щоб санкції та ембарго були дієвими, вони мають бути надзвичайно суворими та охоплювати всі без винятку сфери, включаючи науку, техніку та культуру. Усе менше – це марна трата дорогоцінного часу.

3. Про міжнародні зусилля щодо підтримки науки в Україні

З початком війни з'явилося багато ініціатив західних університетів та наукових організацій, спрямованих на різноманітні форми підтримки українських вчених. Ми, безперечно, вітаємо такі ініціативи, адже вони допомагають вижити тим українським дослідникам, аспірантам і студентам, які змогли знайти притулок за кордоном. Водночас ми стурбовані тим, що українська наукова спільнота може зазнати дуже серйозного відтоку мізків, який ще більше ускладнить завдання післявоєнного відновлення наукової сфери в Україні.

Закликаємо всі зацікавлені сторони розробити програми, спрямовані на підтримку тих українських науковців та освітян, які залишаються в Україні та продовжують свою роботу. У рамках цих зусиль ми закликаємо розвивати глибшу інтеграцію між західними та українськими науково-дослідними установами, університетами та грантовими організаціями. Низці відомих

українських наукових та освітніх установ, особливо харківських, знадобиться допомога з релокації та відновлення. Ми усвідомлюємо, що розробці таких програм можуть заважати значні бюрократичні труднощі. Науковий комітет, як частина консультативно-дорадчого органу при уряді України, Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, висловлює готовність виступати посередником та докладати максимальних зусиль в подоланні таких труднощів, аби такі програми запрацювали щонайшвидше.

**Від імені Наукового Комітету
Національної ради України з питань розвитку науки і технологій:**

Олексій Колежук

Голова Наукового комітету

професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
член-кореспондент Національної академії наук України